

Athugasemdir við frumvarp til stjórnskipunarlaganna, 466. mál.

Fyrst vil ég segja að mér finnst afar sorglegt ef forsætisráðherra vill gefa upp á bátinn það einstaka ferli sem hófst með þúsund manna þjóðfundi í Laugardalshöll og skilaði Alþingi tillögum að nýrri stjórnarskrá. Það er bæði fegurð og reisn í því að stór hluti þjóðarinnar taki sig saman og lyfti slíku grettistaki sem nýja stjórnarskráin er og það er engin uppgjöf í brjóstum þeirra fjölmörgu sem enn eiga sér draum um lögfestingu hennar. Á undraverðum tíma frá haustinu 2010 fram á mitt sumar 2011 urðu til fullbúnar tillögur að nýrri stjórnarskrá sem þjóðin veitti brautargengi haustið 2012 þrátt fyrir ákafa mótstöðu valdamikilla aðila sem sífellt reyndu að setja steina í götu ferlisins og gera enn.

Hér eru til umfjöllunar tiltekna breytingartillögur við gömlu stjórnarskrána sem lagðar eru fram sem þingmannafrumvarp af forsætisráðherra. Á fyrri stigum var um að ræða nokkur aðskilin frumvörp sem lágu frammi í samráðsgátt stjórnvalda. Óhætt er að segja að margir hafi þar komið skoðunum sínum á framfæri, þ.á.m. undirritaður. Flest þau sem sendu inn umsagnir lýstu þeirri skoðun sinni að tillögur Stjórnlagaráðs stæðu þessum nýju tillögum fram. Það virðist þó ekki hafa dregið úr mætti forsætisráðherra og viðleitni í að ná e-s konar sátt meðal formanna allra flokka á Alþingi. Sú sátt náðist augljóslega ekki, en það er heldur ekki sú sátt sem öllu máli skiptir þegar breytingar á stjórnarskrá eru til meðferðar, heldur sáttin við þjóðina.

Á liðnum árum hafa birst í íslenskum fjölmiðlum allmargar greinar eftir virta erlenda fræðimenn sem kynnt hafa sér tilurð nýju stjórnarskrárinnar og ritað um málið, bæði bækur og greinar. Í flestum þessum greinum er farið afar lofsömum orðum um ferlið og gæði tillagnanna. Í lok þessa erindis má sjá nokkrar tilvitnanir úr þessum greinum en óhætt er að segja að greinarhöfundar hafi reynst sannspáir um tregðu yfirvalda og þrautsegju almennings. Ég geri orð þeirra að mínum. Einnig vil ég heilshugar taka undir athugasemdir Jónu Ímsland í öðru innsendu erindi við málið hvað varðar eignarhald á landi. Það er að mínu mati ólíðandi að fjársterkir aðilar geti söðlað undir sig stór landsvæði á Íslandi í þeim tilgangi einum að ástunda brask eða fjárfesta með þessum hætti. Nauðsynlegt er að stjórnarskráin setji ákveðnar takmarkanir á slíkt, auk skilyrða um búsetu og gagnsætt eignarhald.

Að lokum þetta: Ég skora á alþingismenn að einbeita sér að breytingarákvæði stjórnarskrárinnar á þessu kjörtímabili. Breytingarákvæðið þarf að endurspeglar að það sé þjóðin sem er stjórnarskrárgjafinn og hefur úrslitavald um breytingar á stjórnarskránni. Ef einhver vafi leikur á því hvort þjóðin styðji gildistöku nýju stjórnarskrárinnar þá má hæglega ganga úr skugga um það eftir að nýtt breytingarákvæði hefur tekið gildi. Að leggja fram breytingartillögur eins og þær sem hér eru til umsagnar og ætla að láta Alþingi eitt um þær án þess að leita álits þjóðarinnar er í andstöðu við lýðræðisleg gildi. Fullveldið er hjá íslensku þjóðinni en ekki hjá einstökum stjórnsmálaflokkum, ráðamönnum eða dómurum þessa lands.

Reykjavík, 5. mars, 2021.

Sigurður Hreinn Sigurðsson.

Antoni Abat y Ninet, prófessor við lagadeild Kaupmannahafnarháskóla ritaði:

“Engum dettur í hug að þetta byltingarkennda ferli, sem Íslendingar áttu frumkvæðið að, verði auðvelt viðfangs, og framundan eru ýmsir farartálmur, en þegar upp er staðið er það vilji fólksins sem skiptir sköpum í lýðræðisríki. Sé það vilji Íslendinga að leggja til grundvallar stjórnarskrádrögin sem þjóðin samdi getur enginn mannlegur máttur komið í veg fyrir að svo verði. Fyrr eða síðar verður sá texti samþykktur.”
<https://www.visir.is/g/2016160318733>

Marc Fleurbaey, prófessor við Princeton háskóla:

“Stjórnarskrádrögin sem samin voru 2012 eru annað merkilegt og byltingarkennt afrek. Í því ferli var grasrótin lögð til grundvallar og kallaðir voru saman fjölmargir borgarar sem skilgreindu grunnildi þjóðarinnar. Síðan var kjörin fámennari nefnd sem hélt áfram að vinna við verkefnið með fáséðu gagnsæi. Árangurinn er einstök blanda alþýðlegrar visku og sérfræðipækkingar. Kannski er það þess vegna sem umrædd stjórnarskrá komst ekki í gegnum þingið. Hvað er í húfi? Ef til vill er það sjálft lýðræðið í innsta eðli sínu.”
<https://www.visir.is/g/2016160419529>

Lena Ramstetter og Zoe Lofkofridi við háskólann í Salzburg:

“Íslenska aðferðin við beint lýðræði og aðild að ákvörðunum byggðist á allt öðrum skilningi á beinu lýðræði. Andstætt þjóðaratkvæðagreiðslum skipar hún ekki kjósendum í andstæðar fylkingar. Þess í stað byggðist íslenska aðferðin á umræðum, þar sem leitað var málamiðlana, og þær búna til. Þetta er aðferð sem sundrar ekki, heldur sameinar.”
(Birtist á kvennabladid.is)

Lawrence Lessig, prófessor við lagadeild Harvard háskóla:

“Aldrei hafði neitt þessu líkt gerst í sögu stjórnarskrárréttar. Ef lýðræði er vald þjóðar, og ef fullveldi lýðræðisþjóðar byggist á vilja þjóðarinnar, þá er þessi aðferð og þessi stjórnarskrá eins gild og ósvikin og stjórnarskrár annarra ríkja heimsins. Þó hefur Alþingi hafnað því að þessi stjórnarskrá skuli öðlast gildi. Þá kviknar spurning sem hver og einn sem berst fyrir lýðræði um heimsbyggð alla hlýtur að spyrja sig: með hvaða rétti?”
<https://www.visir.is/g/20161326580d>

D.A. Carrillo, S.M. Duvernay og B.V. Stracener, við lagadeild Berkeley háskóla:

“Það er grundvallaratriði í fulltrúalýðveldi að þjóðin feli stjórninni völd og að þeim sé beitt í þágu þjóðarinnar. Í þessu viðhorfi felst að þjóðin eigi rétt á að breyta eða bæta stjórnina þegar stjórnin hættir að þjóna tilgangi sínum. Það er kjarninn í fullveldi þjóðar. Þjóðin skóp stjórnina, stjórnin starfar í þágu þjóðar, og þjóðin hefur vald til að endurskapa hana.”
<https://www.visir.is/g/2016160439992>

Arne Hintz frá Cardiff háskóla:

“Frá sjónarhóli Evrópubúa er Ísland tákn lýðræðis og framfara, nú þegar heimsálfan er nánast öll þjökuð af efnahagslegri óvissu, einræðistilburðum og ótta. Ný stjórnarskrá Íslands, stjórnarskrá þjóðarinnar, vísar heimsbyggðinni leið út úr kreppunni og til nýrrar uppbyggingar. Brýnt er að hún verði samþykkt – ekki bara vegna Íslendinga, heldur líka fyrir Evrópubúa og aðra.”
<https://www.visir.is/g/2016160519071>